

ГОДИШНО-ОТЧЕТНО СЪБРАНИЕ НА ИНСТИТУТА ЗА ЛИТЕРАТУРА ПРИ БАН

На 4 януари т. г. се състоя разширено заседание на Научния съвет на Института за литература при БАН, на което бе отчетена научната работа, извършена през 1961 година.

В отчетния доклад, изнесен от директора на Института чл.-кор. Г. Цанев, бе обстойно разгледана както научно-организационната, така и научно-изследователската дейност на института, посочени бяха постиженията и слабостите на институтския колектив при изпълнение задачите по научния план.

Сега след историческите решения на XXII конгрес на КПСС и на Ноемврийския пленум на ЦК на БКП, изтъкна докладчикът, са създадени условия за пълно преодоляване на догматизма и цитатничеството, за творчески разисквания по въпросите на литературната теория, история и критика на основата на марксистко-ленинското учение. Творческите дискусии и спорове, водени винаги в комунистически партийен дух, ще спомогнат за изясняването на множество проблеми, ще издигнат нашето литературознание на по-високо равнище, ще помогнат за създаване на високохудожествена социалистическо-реалистическа литература.

Последователно Г. Цанев се спря на отделните задачи от годишния план. През годината е продължила работата върху четири томната история на българската литература. Първият том — Стара българска литература — обсъден още през 1960 година, е вече окончателно редактиран и подготвен за печат. Той ще излезе до края на текущата година. Том втори — Възрожденска литература — трябваше да бъде обсъден до края на 1961 г. За съжаление един от членовете на авторския колектив не изпълни своевременно поетите задължения и за написването на тези глави трябваше да се търси друг автор. Томът ще бъде окончателно комплектуван до месец март и веднага ще започне обсъждането му — най-напред от авторския колектив, а през юни ще бъде поставен на широко обсъждане, за да бъде даден за печат до края на годината. Написани са и по-голямата част от главите на том трети, който също ще бъде

обсъден до края на текущата година. Работи се и върху том четвърти.

През годината значителна част от сътрудниците са работили върху отделни теми, свързани с развитието на българската литература в различните й периоди, върху връзките на нашата литература с литературите на другите народи, върху отделни писатели и литературни явления както и върху по-обща или по-специални теоретични въпроси. Разработването на теми, засягащи развитието на литературата ни от нейното зараждане до днес, помага в една или друга степен да се изясни характерът на литературния процес, да се разкрият идейно-художествените богатства на отделните творци, да бъдат използвани за създаване на нови пълноценни социалистическо-реалистически произведения.

Макар че за много от изследванията, върху които е работено през годината — подчерта докладчикът — ще може да се съди едва когато те бъдат обсъдени и приети за печат, излезлите или обсъдени досега работи свидетелствуват, че тази година, въпреки наличието на редица слабости, институтът е направил нова крачка в усилията си да осветлява проблемите на литературознанието. Проучени са отделни моменти от живота и делото на редица писатели, осветлени са някои по-обща или по-частни въпроси. Подготвените студии върху някои страни от творчеството на Паисий, Петко Славейков, Ботев, Вазов, Елин Пелин и Йовков, Ан. Страшимиров, Петко Тодоров, Д. Бояджиев и за редица съвременни писатели са безспорен принос за осветляване на литературното ни развитие. Някои изследвания са посветени на въпроса за реализма във възрожденската ни литература, за романтичния метод, за стила на отделни белетристи или пък се характеризират литературни издания от миналото като „РЛФ“ и др. Несъмнен принос бе направен и за изучаването делото на братя Миладинови във връзка със стогодишнината от излизането на сборника „Български народни песни“. Работата върху редица други проблеми от плана за отчетната година ще продължи и по-нататък.

През годината излязоха сборниците с изследвания, посветени на творчеството на Людмил Стоянов, на А. П. Чехов, както и сборникът със спомени и документи — „Съветската литература в България — 1918—1944“—ценни свидетелства за проикването и влиянието на съветската литература в нашата страна. Трудът „Летопис за живота и творчеството на Христо Смирненски“, подготвен от Н. Измирилева, дава възможност за всякакъв род проучвания върху наследството на големия пролетарски поет. Бе обнародван от Б. Ангелов Никифоровият препис на Паисиевата история. Под печат са обстояните монографии на Ем. Георгиев „Разцветът на българската литература през IX и X век“, на Б. Ничев за големия югославски писател Бранислав Нушич, както и един сборник със студии за редица славянски и западноевропейски писатели. Подготвени са и сборниците с архивни и други материали за Любен Каравелов, Райко Жинзифов, Гео Милев. Излезлите през годината два тома Известия съдържат студии за Кирил и Методий, за Черноризец Храбър, Паисий, Петко Тодоров, Димчо Дебелянов, за сръбско-българските литературни връзки, за вестниците „Български глас“, „Щит“ и др. Редица сътрудници на института са издали книги в други издателства: Г. Цанев — „Критика“, П. Зарев — „Класика и съвременност“, М. Арнаудов — „П. К. Яворов — личност, творчество, съдба“, Ст. Каролов — „Димчо Дебелянов“, Кр. Генюв — „Марко Марчевски“, Ефрем Каранфилов — „Съвременност и майсторство“, М. Николов — „Кризата в модерния западен роман“, Б. Ничев — „Димитър Талев“, Ат. Натев — „Изкуство и общество“. Други книги от този род са в процес на подготовка или под печат.

И тази година на страниците на сп. „Литературна мисъл“, чийто профил отговаря на различните области на литературознанието, застъпени в секциите на института, бяха обнародвани много статии, рецензии, прегледи и други материали, засягащи както въпроси на литературното наследство, така и на съвременната литература, на теорията на литературата, на марксистко-ленинската естетика, а така също и някои явления от чуждите литератури. Така в областта на теорията и естетиката излязоха статиите: „Схоластика и емпиризм“. Теория на отражението и теория на йероглифите“, „Сравнително литературознание“, „За някои аспекти на литературния образ“, „За прекрасното в природата“ и др. По въпросите на литературното наследство бяха отпечатани статии за братя Миладинови, Хр. Ботев, Мих. Георгиев, П. Р. Славейков, П. П. Славейков, Й. Йовков, Хр. Смирнен-

ски, за реализма и критиката през Възраждането, за народническата литература и др. По въпросите на съвременната литература — статиите „Поезията в настъпление“, „Поезия на претъпяването свят“, за драмите на К. Зидаров и Ор. Василев, за образа на комуниста в някои съвременни романи и т. н. В отделни статии бяха разглеждани въпроси за съвременния полска проза, за най-новия английски роман, за характерни явления в американската литература и т. н. Списанието се стремело да се откликва на въпросите на литературознанието и критиката, печатните материали са били посрещани с интерес от читателите. При все това обаче то не успя да постави големите и актуални въпроси на съвременния ни литературен живот, да помести обобщителни статии за развитието на литературните жанрове у нас или за някои по-основни методологически въпроси. Отдавна подготовеното, но все още неспроведено обсъждане ще помогне по-цялостно да бъде обгледано списанието, да се положат усилия както за разширяването на тематиката, така и на сътрудниците, за да може то по-настъпателно да поставя и решава проблемите на литературната ни съвременност.

В отчетния доклад бе отделено място и на научно-популяризаторската дейност, развита от сътрудниците на института. В това отношение са използвани различни форми. През годината са изнесени над 40 доклада и са написани повече от сто статии по различни поводи, засягащи въпроси както от литературното ни наследство, така и от съвременната ни литература. Мнозина сътрудници са взели участие в обсъждания на училищни програми, тематични планове, в конференции и други, работили са като членове на комисиии, редакции, художествени съвети и т. н. И в това отношение обаче направеното е недостатъчно, особено преценено в светлината на последните политически събития. Налага се да се разширят формите, за да се свърже научноизследователската работа още по-тясно с нуждите на социалистическата ни съвременност.

Още в началото на доклада др. Г. Цанев изтъкна, че няма да прави по-обстойна преценка на излезлите или подготвени за печат трудове, тъй като се предвижда да бъдат организирани специални обсъждания на научната продукция на института. На тези обсъждания именно ще може да се види много по-ясно, отколкото в един доклад на годишно-отчетно събрание, какви са постиженията и слабостите, допускани в изследователската работа.

В доклада бе разглеждана работата и на отделните секции, на научния съвет, на бюрото на института. През 1961 г. сек-

циите в много по-голяма степен са се превърнали в сериозни звена на научноизследователска работа, започнали са да водят редовен организационен живот, обсъждани са редица трудове, планове, набелязани са мерки за по-цялостно обхващане тематиката от съответната научна област. И новооснованата секция за съвременна литература се активизира през втората половина на годината, в работата ѝ вземат участие и сътрудници от другите секции. Бе утвърдена практиката да се провеждат съвместни заседания между отделни секции, което дава възможност да се повиши равнището на разискванията, да се огледа трудът от повече хора и от повече страни. Все повече се повишават изискванията към научната продукция. Някои трудове са връщани за основна преработка, други — за допълнителна работа и т. н. Основателно и аргументирано се критикуват проявите на схематизъм, описателство и емпиризъм, на цитатичност, на лоша композиция, на незадълбочени анализи, на сив неизразителен език и т. н. При все това обаче има случаи, когато в научния съвет се внасят трудове със сериозни недостатъци. А това свидетелства за принизен критерий в някои секции. Налага се очевидно, в отделни случаи, секцията да разглежда по няколко пъти дадена работа, докато бъде доведена до състояние годна за печат и едва тогава да бъде внасяна в научния съвет. Бяха изтъкнати и случаи, когато отделни сътрудници са надценили силите си и са се заловили със задачи, надхвърлящи възможностите им.

В доклада бе направена критика за недостатъчна активност на някои секции или за лоша атмосфера, както и за неизпълнени задачи от отделни сътрудници. Критически бележки бяха отправени и към някои членове на научния съвет, които не присъствуват на заседанията или не четат приеманите за печат трудове, а така също и към ръководството на института, което невинаги е съумявало да обхваща научните задачи, да ги ръководи и контролира своевременно.

След като бе огледана цялостната работа и посочени успехите и недостатъците в отделните сектори и звена, в края на доклада бяха направени редица изводи и препоръки с оглед по-нататъшното подобрене дейността на института. Общо взето през 1961 година Институтът за литература е направил нова плодотворна крачка в решаване на задачите, стоящи пред него. Той все повече се обособява като център на българската литературна наука, все по-смело подхваща въпросите на литературната история, теория и критика, дава своя принос за решаване на по-общите и по-частни литературоведчески проблеми, за

повишаване идейно-естетическото ниво на трудовете се. Все още обаче той изостава от задачите на нашата съвременност. Съществуват още твърде много проблеми, които и не са докоснати. Необходими са много усилия, за да се разработват с успех задачите на литературната наука, за да се повиши теоретическото и методологическо ниво на изследванията. Досегашната работа върху четиримата история на българската литература е поучителна във всяко отношение, налага сериозни изводи за нейната по-нататъшна подготовка, за начина на обсъждане и т. н. Институтът следва да постави на обсъждане редица основни теоретични въпроси, особено из областта на съвременната литература. Въпросите на теорията и практиката на социалистическия реализъм, на марксистко-ленинската естетика следва да заемат по-голям дял в работата на института. Да се започне подготовката на съвещания, конференции върху основни въпроси на литературното ни развитие, на проблеми, изникнали във връзка с постановките на XXII конгрес на КПСС, за да се разкрият някои идейно-естетически закономерности в движението ни напред към комунизъм. Неотложна задача е да се прегледат годишните и перспективни планове, за да се уточнят някои от задачите, да бъдат поставени нови проблеми все във връзка с последните исторически събития. Редица препоръки бяха направени и за работата на секциите, на научните сътрудници, за подобрене редактирането на „Литературна мисъл“, на Известията, на „Литературен архив“, за дейността на научния съвет, на ръководството и т. н.

По доклада се изказаха Пантелей Зарев, Емил Георгиев, Минко Николов, Кръстьо Генев, Искра Панова, Петър Динев, Стойко Божков, Величко Вълчев, Ефрем Каранфилов, Боян Ничев, Иван Цветков, Дочо Леков, Христо Дудевски. Те посочиха, че обогатяването на работата и научния живот в института се чувствава и в самия доклад, който е доста съдържателен и засяга основни въпроси. Някои от изказалите се критикуваха доклада, че не достатъчно е навлязъл в същността на някои проблеми. Редица сътрудници говориха за атмосферата, която се създава след XXII конгрес и след нашия Ноемврийски пленум в целия наш обществен живот и която има най-пряко отношение към творческата научна дейност. С преодоляването докрай на култовските методи са създадени обективни условия за разгръщане на творческите сили и способности, премахната е скованата обстановка на догматизъм, която водеше към подозрителност, към недоверие спрямо смелите и самостоятелни научни решения. Повече от всякога сега всеки сътрудник трябва да се бори, за да

изкорени у себе си остатъците от онзи тип литератор, който се бе формирал във връзка с догматичните постановки и методи на работа през периода на култа, литераторът — зубрач на марксизма и цитатчик, който бяга от самостоятелното мислене и свежия израз. Институтът трябва още по-настойчиво да се стреми към онова разнообразие на профили, жанрове и стилове в литературоведската работа, от есеистичния портрет до солидната и документирана научна монография, което съответствува на творческия и новаторски дух на нашето марксистко-ленинско учение.

Повечето от другарите подчертаха, че в резултат на общите и целенасочени усилия от страна на институтското ръководство, на партийната група и профорганизацията, научната работа се е разширила и углъбила, постигната е по-голяма центрираност на проблемите. Особено отрядно впечатление прави повишената зискателност при обсъждането на научните трудове в секциите, където се предияват все повисоки критерии и се води борба срещу проявите на социологизъм и фактография, срещу безличното и сиво писане. Раздвижване има и в най-младата секция на института, секцията по съвременна литература. Макар и малочислена по състав, тя привлича в своята дейност и хора от другите секции. Насочването към най-актуалните въпроси на съвременността, отразени в литературата, налага ново оглеждане на плана и работата на секцията, налага и привличане на критици от Съюза на писателите и от други сродни институти, които да вземат участие в наши общи инициативи.

В изказванията личеше грижата за по-нататъшно подобрене дейността на института. Посочи се необходимостта от по-голяма общественно-политическа осмисленост на изследователската работа, за да бъде тя на равнището на съвременната наука, да се разшири кръгът на разработваните проблеми и да се следят системно постиженията на литературознанието както в братските нам социалистически страни, така и в капиталистическите. Нашата наука трябва да се представя достойно на международни конгреси, конференции, чествувания и пр. Предстои много работа по линията на научното ръководство, за организацията на научноизследователската дейност. Ръководителите на секциите

не винаги привличат хората около себе си, не се интересуват как върви процеса на тяхната работа, не ги напътстват. Все още се хвърлят повече сили в административно-управленческите въпроси, а малко в научната област. Необходимо е да се активизира повече и научният съвет на института. От голямо значение за бъдещето на института е активизирането на младите сили, назряла е вече необходимостта да им се даде по-широк път. След на това редакционните колегии на Известията, Литературния архив и Институтските сборници следва да се попълнят с дееспособни млади сътрудници, за да не се получава неестественото положение, че всички задачи и отговорности да падат само върху един тесен кръг от хора. Изказаните се засегнаха много други въпроси. Изтъкнато бе, че усилията на института за установяване на здрави творчески отношения със Съюза на писателите трябва да продължат, за да се изживеят всички неоснователни предубеждения, които съществуват сред някои писателски среди спрямо института. За да се разсее атмосферата на недоверие е необходимо да се погледне реално и обективно на фактите, такива, каквито са те.

Обстойно изказване направи и присъстващият на отчетното събрание член на ЦК на БКП и ръководител на отдела „Наука, образование и изкуство“ др. Рубен Аврамов. Той направи важни изводи за дейността на института и даде ценни указания за предстоящите задачи в съответствие с духа и решенията на XXII конгрес на КПСС и на Ноемврийския пленум на нашата партия.

В заключение директорът на института подчерта, че сега колективът много по-ясно разбира онова, което все още не достига във всестрания научен и организационен живот на института, вижда основните насоки на бъдещата си дейност. Предстои да станат важни обсъждания на нашата научна продукция, предстои активизиране по проблемите на съвременната литература, идеен тласък за което е даден от историческите решения на XXII конгрес и от решенията на Ноемврийския пленум на нашата партия. През 1962 година институтът ще мобилизира всичките си сили, за да издигне цялата си дейност на равнището на задачите, които стоят неотложно за разрешение.

Редакционен комитет:

ПАНТЕЛЕЙ ЗАРЕВ — главен редактор

ГЕОРГИ ДИМОВ, ГЕОРГИ ПАНЕВ, ЕМИЛ ГЕОРГИЕВ, ЛЮДМИЛ СТОЯНОВ,
МИНКО НИКОЛОВ, ПЕТЪР ДИНЕКОВ, СТОЯН КАРОЛЕВ, ТОДОР ПАВЛОВ

Редактор-секретар — Христо Йорданов

Цена 50 ст.